

KOLTUK

1957

Aziz Nesin 1915-1995

İÇİNDEKİLER

Koltuk
Adamı Zorla Deli Ederler
Vatan
Sporcu İnsanlar Vesselam
Kuyruk
Kaç Dişli
Gübre Kralı
Operatörler Kongresi
Tekme Yumruk
Emetli Mehmet
Ya Kadın Olsaydım
Belediye Başkanı Olmuşum
İlk ve Son Radyo
Güzellik Kraliçesi
Konserve Kutusu
Rahatsız Olma
Satış Meselesi
Bir Deli Kaçtı
Bir Günde Yedi Açılış
Ben Karışmam
Pazar Eğlencesi
Bir Memurun Masası
Hemşeriler Maçta

Hakkında

Aziz Nesin'in "Koltuk" isimli öykü kitabı ilk kez 1957 yılında yayınlanmıştır. Kitap yirmi üç öyküden oluşmaktadır. "Bir Memur Masası" isimli öykü "Akbaba" dergisinde "Yusuf Ziya Ortaç-Sunu" yazısı ile çıkmıştır. Hiç değiştirilmeden Koltuk isimli öykü kitabının 1972 yılında yapılan 4. basımına eklenmiştir. Kitabın sonundaki "Yankılar" bölümünde ise kitapla, yazarla ve öykülerde kullanılan bazı anahtar kelimelerle ilgili yorumlar, analizler ve eleştiriler yer almaktadır.

Aziz Nesin kitabında mizahı güçlü bir eleştiri amacı ile kullanmaktadır. Bürokratik düzen aksaklıkları, otoritenin baskısı, toplumsal yozlaşma, bireylerin çelişkileri hiciv dolu bir üslupla aktarılmaktadır. Yazar, ayrıca Türk toplumun kültürel alışkanlıklarını ve yapısını ortaya koymakta ve göndermeler yapmaktadır. Öykülerinde yozlaşma, yoksulluk, algı, baskı, istismar, manipülasyon, kültür gibi temalar kullanmıştır. Öyküleri aracılığı ile toplumun aksayan yönlerine dikkat çekmektedir. Güldürürken düşündürülen öyküler toplumsal eleştiriler barındırmaktadır.

KOLTUK

Öykü

Beklenen emeklilik Beybaba yıllardır devlet hizmetindedir. Otuz dokuz yıldır memurdur. On bir yıllık hizmetini saymamışlardır, açığa alınmıştır. Ancak tamamlamış, emekliliğine on iki günü kalmıştır. Çok heyecanlı ve mutludur. Altı memurun şefidir. Her gün ondan üçer kahve, çay ısmarlama söz vardır. İçmeyene de gazoz ısmarlıyordur. Her sabah gelip sekiz saat memur olarak çalışmaktan bıkmıştır. On iki gün sonrasını hevesle bekliyordur.

Emeklilik hayalleri Çalışmaya alıştığını, emekli olunca zorlanacağını söyleyenlere itiraz ediyordu. Emekli olunca yapacak çok keyifli işleri olacağını anlatıyordu. Bahçeyi çabalayacak, meyve ağaçları ve sebzeler dikecektir. Tavuk besleyecektir. Süs havuzu yapıp, çok sevdiği kırmızı balıkları havuza koyacağını söyler. Sonra elinden marangozluk işleri de geliyordu. Evdeki eşyaları elden geçireceğini belirtir. Mutfağa girmek de ayrı bir keyif olacaktır. Güzel yemekler pişirecektir.

Beybaba'nın vedası Beybaba on iki gün boyunca herkese emekli olunca yapacaklarını ballandıra ballandıra anlatır. Şefi olduğu memurlara çay, kahve ısmarlar. Kahve içmeyen memur kıza gazoz ısmarlamıştır. Her gün olduğu gibi kahvesini evden getirdiği desenli kahve fincanında içmiştir. Günleri, saatleri saymıştır. Son gün geldiğinde herkesle uzun uzun vedalaşmıştır. Kahve fincanını almış, eve götürmüştür. Arkadaşları onun için veda yemeği düzenlemiştir. Artık emekli olmuştur.

Emekliliğin ilk günü Emekli olduğunun ertesi günü sabah erkenden uyanan Beybaba heyecanla bahçe işlerine girişmek istemiştir. İşe gittiği saatte kalmıştır. Bahçeyi çapalamak, toprak taşımak için gerekli malzemeleri tek başına bulamadığı için karısını, gelinini uyandırmıştır. Evdekiler bu durumdan hoşnut olmamış, o saatte kalmasını eleştirmiştir. Kendi uyumadığı gibi kimseyi de uyutmamıştır. Bütün gün bahçe işleri ile uğraşmış, bir dakika durmamış, küçük kazalar geçirmiştir. Yorgunluktan erkenden uyumuştur. Çalışırken uykuya zor daldığını, toprakla çalışınca hemen uykusunun geldiğini söyleyip bu durumu övmüştür. Ama çok yorulmuştur.

Beybaba'nın ağırları Sabah erkenden uyanmış ama her yerinin tutulduğunu fark etmiştir. Evdekilere belli etmek istememiş, zorla doğrulmuştur ama kolunu kıpırdatmakta zorlanıyordu. Bu ağırlarla merdivenden düşmüş, herkes başına toplanmıştır. Bir şey yok diye bahçeye çıkmaya çalışmış, acıları artmış ama kimseye belli etmemeye çalışmıştır. Bütün gün bir şey yapmamış ama yapıyor görünmeye çalışmıştır. Bir iş yapmış olmak için karısından çivi, testere gibi aletler istemiştir.

Bahçede başına gelenler Bu bahçe işleri böyle on gün kadar sürer. Evdekiler her sabah adamın erkenden kalkmasından, onlardan da sürekli bir şeyler isteyip onların düzenini bozmasından şikayetçidir. Bahçede de testere ve çekiçe kazalar geçirmiştir. Bu halde bahçeye bir şeyler dikmeye çalışmış, kümes yapıp tavuklar, kazlar almıştır. Ama vücut ağırları geçmemiş, tırnağına kan oturmuş, eli kesildiği için sarılmıştır. Üşüttüğü içinde çok yüksek derece ateşlenince oğlu artık bahçe işleri yapmasını yasaklamıştır. Beybaba bu duruma içten içe sevinmiştir. Çünkü baş etmek de zorlanıyordu. Ama dışarıdan bu duruma bozulmuş gibi görünüyordu, kızılıyordu.

Beybaba'nın hayal kırıklıkları Bahçede çalışamayınca evdeki marangozluk işlerini yapmak ister. Her şeyin yerini değiştiriyor, evdekiler aradıklarını bulamıyordu. Tamir etmek isterken eşyaları parçalıyordu. Marangozluk yapınca elini de kesince marangozluk işlerini de ona yasaklarlar. Beybaba en sonunda mutfağa girer. Her gün yemek yapmaya başlar. Ama yemekleri yakıyor, tuz yerine şeker koyuyor, mutfağı darmaduman ediyordu. Gelin ve karısı şikayetçidir. Diğer emekliler gibi onun kahveye gidip arkadaş bulmasını, tavlâ oynamasını, dinlenmesini istiyorlardı. Bahçeyle ilgilenemeyince fideler solmuş, tavuklar ve kazlar hastalanmış ölmüştür. Ertesi gün yorgun vücudunu sürüyerek kahveye gider, arkadaşlıklar kurar, tavlâ oynar, memleket meselelerini konuşur. Ama memnun kalmaz. Kendini odaya kapatır bütün gün gazete okur. Eski memurluk hayatını özler ama kendine bile itiraf edemez.

Çalışma arkadaşlarına yapılan ziyaret Bir gün arkadaşlarını ziyaret etmesi gerektiğini söyler. Onlara ayıp ettiğini düşünür. Onları ziyarete gider. Çok erken olduğu için birkaç tur dolanır ve saatin on olmasını bekler. Yardımcısı onun yerine müdür olmuştur. Yeni bir memur da gelmiştir. Herke sonu sevinçle karşılar. Herkese yalan söyler. Emeklilik hayatını güzelmiş gibi anlatır. Tavuklarından, kazlarından, yetiştirdiği sebzelerden bahseder. Marangozluk yaptığını da anlatır. Hiç sorun yokmuş gibi davranır. Ona kahve ikram edilir. Ama kendi bardağı artık yoktur. Eski çalışma ortamını görünce boğazı düğüm düğüm olur. Günü orada geçirir ve herkes onu ilgi ile uğurlar. Yine gelmesini söyler.

Eski iş ortamına dönüş Beybaba orada çok mutlu hissetmiştir. İçten içe her gün oraya gitmek istiyordu. Ama bunu yapamayacağından iki üç günü evde zor geçiriyor, sonra saatin biraz geç olmasını bekliyor ve daireye gidiyordu. Her gittiğinde karşılama ve ilgi biraz daha azalıyor, beybabanın orada olması çalışanlar için normalleşiyordu. Beybaba oradakiler bulamadığı dosyaları şıp diye buluyor, onların işlerini kolaylaştırıyordu. Zaman geçtikçe sanki beybaba dairede olmasa sanki işler yürümeyecek gibi bir duruma gelir. Herkes ondan yardım alır. Müdür bile ara sıra onu çağırıp sanki dairenin çalışanıymış gibi ona iş veriyordu. Beybaba ise bu durumdan çok memnundur. Artık evden kahve fincanını da getirmiştir.

Beybaba'ya alınan hediye Bir sabah beybaba daire gelmez. Oradakiler aralarında konuşur ve onu merak eder. Onlara anlattığı emeklilik yaşamının yalan olduğunu hepsi anlamıştır. Ama onların işine de çok yarıyordur. Aralarında para toplayıp ona hediye almaya karar verirler. Tahta benzeyen, kırmızı kadife kaplı, oymalı, eski zaman işi bir koltuk alırlar. Şefin masasının yanına koyarlar. Ertesi gün Beybaba gelince hediye gösterirler. Her gün yanlarına gelmesini, onlara yardım etmesini, çay ve kahvesinin onlardan olduğunu söylerler. Beybaba eski günlerdeki gibi dairede çalışmaya devam eder. Keyfi yerine gelmiştir.

Temalar

Hayal kırıklığı/Düzen Çalışma hayatı boyunca emeklilik hayalleri kuran, o günü sabırsızlıkla bekleyen Beybaba büyük beklentilerle emekli olur. Fakat hayal ettikleri ile gerçekler çok farklıdır. Emeklilik hayatına uyum sağlayamadıkça hayattan keyif alamamaya başlamıştır. Yıllarca çalıştığı düzene geri döndüğünde emeklilik hayatında aradığı tatmini bulmuş olur. Öykü de görülüyor ki insanın alıştığı düzeni bırakması, yeni bir düzene alışması kolay değildir. İş hayatının getirdiği üretme, işe yarama, aidiyet duygusu önemlidir. Hayaller gerçeğe dönüştüğünde beklenildiği gibi olmamakta ve hayal kırıklığı yaşanabilmektedir.

ADAMI ZORLA DELİ EDERLER

Öykü

Başkan hakkında konuşmalar Gözlüklü, çilli, şişman ve diğerleri aralarında konuşurlar. Başkanı değiştirmek istiyorlardır. Son kez emin olup olmadıklarını sorgularlar. Hepsi emindir, başkanın deli olduğunu ve kesinlikle değişmesi gerektiğini düşünüyorlardır. Aslında onu seçerken akli başında, namuslu gibi iyi özelliklerinden dolayı seçmişlerdir. Başkanların hepsinin nasıl deli olduğunu düşünürlər. Hepsinin doğuştan deli olmasına imkân yoktur. Kimisi yakın arkadaşlarıdır ve başkan olmadan önce deli değildir. Başkanlığın insanları delirttiğini düşünmeye başlarlar.

Yeni başkan arayışları Yeni başkanın öncekini aratmaması için birini aramaya başlarlar. Yüz isim sayarlar ama hepsi elenir. En son Rasim Bey'in ismi geçer. Hepsi onun hakkında olumlu özellikler sayar. Namuslu, çalışkan, akli başında, zeki, terbiyeli, kimsenin malında gözü olmayan biridir. Ama onu başkanlığa ikna etmek gerekecektir. Bu işlere karışmayacağını biliyorlardır.

Rasim Bey ikna edilir Rasim Bey'e giderler. Rasim Bey teklifi kabul etmez, bu işlere bulaşmak istemiyordur. Memleket meselesi diye en sonunda onu ikna ederler. Ama Rasim Bey'in şartı vardır. Başkan olduğunda ona yalakalık yapılsın istemiyordur. Onu sürekli övmelerini, ziyafetler vermelerini, nutuklar çekip onu şişirmeyeceklerdir. Kendisinin de insan olduğunu, yolunu şaşırmasına neden olmamalarını istiyordur. Hepsi kabul eder. Rasim Bey seçimi kazanır, başkan olur.

Seçim sonrası yaşananlar Başkan olduğunun ilk gününden herkes sözünü unuttur. Eve çiçeklerle gelmeler, övmeler, tebrikler yapılır. Şerefine ziyaret verilir. Salon saray gibi donatılmıştır. Adına nutuklar çekilir, övgülerle bahsedilir. Belediye dairesine gideceği gün önüne halılar serilir, davullarla eşlik edilir. Yollarda kurbanlar kesilir. Gazetelerde onu öven yazılar çıkar. Övgülerden çalışma olanağı yoktur. Sürekli böyle şeyler olmaya devam eder.

Rasim Bey'in değişimi Bir yıl sonra yine toplanırlar ve kendi aralarında konuşmaya başlarlar. Bu başkanın hepsinden deli çıktığını ve bir çare bulmaları gerektiğini söylerler. Küçük dağları ben yarattım der gibi herkese baktığını, rakı masasına çıkıp çiftetelli oynadığını, heykelini yaptırdığını, evini müze yaptırmaya çalıştığını konuşurlar. Bir yılda çok değişmiştir. Doktora onu muayene ettirip tımarhaneye attırmayı planlarlar. Böylece akli başında birini başka seçebileceklerdir.

Temalar

İki yüzlülük/Yozlaşma Öykünün ana temaları iki yüzlülük ve yozlaşmadır. İnsanların çıkarları doğrultusunda gösterişli davranışlar, aşırı övgüler ile yaklaştığı kişiler yozlaşmaya neden oldukları davranışları görmezden gelebilmektedirler. İkna etmek için her türlü şartı kabul ettikleri Rasim Bey'i bir yıl sonra deli diye tımarhaneye kapatmaya çalışmaları iki yüzlü tavırları ve yaşanan yozlaşmayı göstermektedir. Rasim Bey'in gösterişli ve aşırı davranışlar karşısında tutumunun değişip kibir ve şatafata yönelmesi de iktidara sahip olanların yaşadığı yozlaşmayı da göstermektedir. İktidarın yozlaştırıcı etkisi söz konusudur.

VATAN

Öykü

Koşuşların durumu Cezaevinde koşuşlar yaşa, suça göre ayrılmıyordu. Çocuklar, yetişkinler, ağır suçlular, idamlıklar, cezaları az olanlar aynı koşuşlarda kalıyorlardı. Bu da cezası çok olanların, cezası az olanlardan haraç almasını kolaylaştırıyordu. Her koşuş ağasının, ağa yardımcısının ve ağanın yanında duranların her birinin ayrı ayrı korudukları bir ya da birkaç çocuk vardır.

Baş ağanın durumu Bütün cezaevinin baş ağası yirmi beş yıla hüküm giymiş bir sabıkalıdır. On üç yaşlarında ilk kez cezaevine girmiş, çıktıktan sonra da bir daha suçtan kurtulamamıştır. On yıldır yine cezaevindedir. Onu taşraya göndermek istiyorlardır. Fakat o gitmemek için arada bir küçük suçlar işlemeye devam ediyor, işlenen suçun mahkemesi bitene kadar olayın geçtiği yerden ayrılamayacağı için de taşraya gidemiyordu. Bu ağanın yanında on beş yaşında olan bir çocuk vardır. Ağanın yanında altı aydır kalıyordu. Cezası bitip çıkınca haber göndermişti. Kısa zamanda yeniden cezaevine girmesini söylemişti. Çocuk da denileni yapmış, yine bir suçtan yanına gelmiştir. Dışarıdayken de ona para yollayan ağa olmuştur.

Yeni gelen müdürün yaptıkları Cezaevi müdürü değişince bu ortamı değiştirmek ister. Çocuklara ayrı bir koşuş yapar ve on bir yaş ve on yedi yaş olan çocukları o koşuşa alır. Bu koşuşa sübyan koşuşu denir. En son yirmi bir ve yirmi iki yaşlarında iki delikanlı daha o koşuşa alınır. Müdür o iki delikanlının da sübyanlardan sayılacağını söyler. Herkes bu uygulamaya karşı çıkar. Gardiyanlar bile düzenleri bozulduğu için memnunsuzdur ama dışarıdan bir şey söyleyemezler. Çocuklar koşuşa girdikleri andan beri camları kırıyor, kendilerine zarar veriyordu. Ağalar çocukların geleni gideni olmadığını, onlar çocukları koruyup kollamayınca kimsenin ilgilenmediğini, çocukların aç kalacağını söyler. Ama müdür iyi niyetlidir. Kızılây yemeğinden onlara bolca verir. Ama kaynakları olmadığı için üstlerine başlarına bir şey alamıyordu. Yırtık pırtık kıyafetlerle, ayakkabısız halledirler.

Görevlendirilen öğretmen Müdür iyi niyetini biraz daha ileri taşır. Çocukların eğitim öğretimleri ile de ilgilenir. Dışarıdan öğretmen getiremeyeceği için içeride sapıklıktan yatan bir öğretmeni çocukların eğitimi için görevlendirir. Öğretmeni önceden herhangi bir uygunsuzluk yapmaması için uyarır. Bunun karşılığında onu kollayacağını belirtir. Öğretmen zaten yanlış anlaşılardan içeri girdiğini söyler. Öğretmen derse başladıktan sonra çocuklarda artık çıt çıkmıyordu. Öğretmen koşuşa sabah geliyor, çocukların eğitimleri ile ilgileniyor, akşam çıkıyordu. Çocuklar bahçedeyken yetişkinler koşuşa alınıyordu. Çocuklar iki de marş öğrenmiştir. Onuncu Yıl ve Ey Vatan isimli marşlardır. Bahçede bağıra bağıra söyledikçe müdürün gözleri doluyordu.

Bakanın ziyaret haberi Müdür, çocukların kıyafetlerine destek olurlar ve yaptıklarını da büyükler tarafından fark edilir diye birilerini getirmek istiyordu. İstedığı gibi de olur. Bakan ziyarete gelecektir. Öğretmeni çağırır, marşları çocuklara çok iyi ezberletmesini, bakanın geleceğini söyler. Artık öğretmenin hep sübyan koşuşunda kalmasını, çocukların eğitimleri ile daha yoğun ilgilenmesini istiyordu. Öğretmen yanlış anlaşılacağını, laf çıkacağını söyleyip akşamları kendi koşuşuna gitmek istediğini belirtir. Ama müdür ikna olmaz.

Bakanın gelişi Bakan ziyarete gelir. Müdür çok heyecanlıdır. Bakan odasında ağırlarken gardiyan işaret edip müdürün dikkatini çeker. Öğretmenin marş söylemeyiz diye tutturduğunu belirtir. Müdür nedenini anlamaz. Öğretmenin de çocuklarla birlikte marş söylemeyi reddettiğini anlamıştır. Bakan görmeden olayın nedenini çözmeye çalışır ama hiçbir şey anlatmıyordu. Sadece söylemeyiz diyordu. En sonunda içlerinden en küçüklerini alır, cevap vermeyince ona bir tokat atar. Çocuk sebebini anlatır. Öğretmen akşamları yetişkin koşuşuna gidince ağalardan esrar, sigara gibi maddeler getiriyordu. Ama sübyan koşuşunda kalmaya başlayınca hiçbir afyon kullanamamıştır. Yürüyecek halleri bile yoktur.

Koşuşa afyon dağıtılır Bakan müdürü sorunca müdür panik yapar. Gardiyana hemen ağaya gitmesini, afyon alıp dağıtmasını söyler. Başgardiyan getirdiğinde pakete ilk saldıran öğretmen olmuştur. Denildiği gibi marş söyleyip yürüyüş yapmışlardır. Bakan müdürü tebrik etmiştir. Müdür gözyaşlarını tutamamıştır. Törenden sonra bakan öğretmeni çağırır. Onu tebrik eder. Cezaevinde ancak bu kadar olacağını, onu başka cezaevine göndereceğini, oradaki çocukları da eğitmesini söyler. Öğretmen baş üstüne diyerek bir ricası olduğunu söyler. Ona çok yardımcı olan bir çocuğun da onunla gelmesini istiyordu. Daha iyi çalışacaklarını söyler.

Temalar

Yozlaşma/istismar Toplumdaki suç ve bağımlılık sorunlarının cezaevi koşullarında nasıl sürdüğüne dikkat çekilmektedir. Yozlaşmış sistem çocukların suç ve bağımlılık düzeni içinde ezilmesine, istismar edilmesine neden olmaktadır. Müdür gibi iyi niyetli girişimler bile çarpık düzen içerisinde bozulmaktadır.

SPORCU İNSANLARIN VESSELAM

Öykü

Tramvaydaki kalabalık Tramvaya ilk durakta binilirse oturulacak yer bulunuyordur. Diğer duraklarda tramvay tıklım tıklım oluyordur. Adam Mecidiyeköy’de binmiş, Şişli’ye gelmeden tramvay dolmuştur. Oturan adamlardan birisi gazete okuyordur. Yanındaki, arkasındaki kişiler de gazeteye ortak olmuştur. Adamın arkasından zürafa gibi boynunu uzatıp spor sayfasını okuyan bir genç, Fenerbahçe’nin dün son anda maçı kaybettiğini öğrenip “tüh” demiştir. O an takım kavgası başlamıştır.

Takım kavgası Diğer takımdakiler, özellikle Beşiktaşlılar Fenerbahçe’nin her zamanki hali olduğuna, Beşiktaş’ın çoğunlukla onu yendiğine dair laflar eder. Fenerbahçeliler çıkışır. Tartışma başlar. Biletçi söze karışmıştır. O da Beşiktaşlıdır. Bir süre sonra futbolcular üzerinden de kavga çıkar. Fenerbahçeli Habib oynasa kazanacaklarını iddia ederler. Habib hakkında herkes bir şey söyler. Habib’in üç çocuğu olduğu, iki çocuğu olduğu, çocukların karısının önceki evliliklerinden olduğuna dair tartışmaya başlarlar. Biletçi bilet kesmeyi bırakmıştır.

Olay karakolda biter En sonunda vatman da kapıdan başını uzatır. Herkes biletçiye müdahale edecek derken, kim o Fenerli diye sorar. Cevap evren kişiye de arabasında Fenerli taşımayacağını söyler. Bir süre de bu durumda kavga devam eder. İşin içine kondüktör de karışır. Kondüktörün bilet kesmeyen biletçiye ceza yazacağı düşünülürken o da takım kavgasına tutuşur. Kondüktör Fenerlidir. Biletçi ve vatman Beşiktaşlıdır. Aralarında çatışma olur. Polis olaya dahil olur. O da kavgaya laf atar ama polislerden biri Galatasaraylıdır. Hepsini alır karakola götürür. Komiser kişileri takımlara göre ayırır. Kavganın sebebini öğrenmeye çalışır. Fenerli bir oyuncuya birinin laf söylediğini duyunca o da çıkışır. Adam çok sporcu insanlar olduklarını içinden geçirir.

Temalar

Fanatizm/Toplumsal ayrışma Futbol takımlarına karşı toplumun hissettiği aidiyetlerin çatışmaya dönüştüğü görülmektedir. Futbol fanatizmi sıradan bir toplu taşıma yolculuğunu bile etkilemekte, otorite figürlerinin ve resmi görevlilerin bile tarafsız davranmadığı anlaşılmaktadır. İnsanların, kimlikleri futbol fanatizmi üzerinden kurlmaları ve sürdürmeleri eleştirilmektedir. Bir yönü ile Türk toplumunun futbol kültürüne ışık tutmaktadır. Fanatizmin toplumsal ayrışmaya, düzenin bozulmasına sebep olduğu görülmektedir.

KUYRUK

Öykü

Ne satıldığı bilinmeyen kuyruk Adam bir yere giderken kuyruk görür. Ama kuyruk öyle böyle değildir. Tüm trafik birbirine girmiştir. Yanından geçen iki kişi aralarında konuşuyordur. Ne kuyruğu olduğunu ikisi de bilmiyordu ama kuyruğa girmeyi kaçırmıyorlardır. Mutlaka az bulunan bir şey satıldığını düşünüyorlardır. Adam da onlara uyup kuyruğa dalar. Kuyruk çok yavaş ilerliyordur. Saatler geçiyordur. Ne satıldığını bilen yoktur. Kimi gaz, kimi Türk kahvesi, kimi Amerikan bezi diyordur. Kimi de ne satılırsa satılsın alınması gerektiğini, işe yaramazsa karaborsadan satıp kar edeceklerini anlatıyordu. Hükümetin kuyrukları yasak ettiği, sadece kahve kuyruğuna izin verdiği belirtilir. Muhalliflerin kıtlık olduğu imajı vermek için bilerek kuyruk oluşturduğundan böyle yaptığı konuşulur.

Adam şapka alır Bu arada sıra ilerler. Sırada kavgalar, itiş kakışlar yaşanır. Saatler sonra adam mağazadan içeri girer. Mağazada İtalyan malı şapkalar satılıyordu. Adam o zamana kadar hiç şapka kullanmamıştır ama sıra ona gelmişken, uykun fiyata da bulmuşken kaçırmak istemez. 68 lira 75 kuruşa şapkayı alır.

Şapka satışı hakkındaki gerçek Vapura giderken okul arkadaşını görür. Okul arkadaşı o yıllarda kadın öğretmenlerin bacaklarına ayna ile baktığı için okuldan atılmıştır. Reklamcılık yaptığını söyler ve işini anlatır. Örnek vermek için o gün nasıl bir çalışma yaptığından bahseder. Bir Yahudi tüccar üç yıldır elindeki şapkaları satamıyordu. Şapkaları bir günde satması karşılığında yüzde yirmi beş komisyonla anlaşmıştır. On beş yirmi serseri bulmuş, dükkânın önünde kuyruk yapmalarını söylemiştir. Yarım saat sonra gören kuyruğa girmiş, sıra uzamıştır. Saat üç olmadan şapkalar bitmiş, hatta kuyrukta bekleyip de kendilerine şapka kalmayanlar vitrin camını kırdıklarından zararı da yarı yarıya bölüşmüşler, kazancı da yarı yarıya bölüşmüşlerdir.

Adamın pişmanlığı Arkadaşı kuyruğa girenlerin ne kadar enayi olduklarını söyler. Normalde şapkalar mağazalarda aynı fiyata satılıyordu. Ama kuyruğu gören daha uygun satıldığını zannedip ihtiyacı olmasa da ne ürün olursa olsun alıyordu. Arkadaşı sürekli bu işi yapıyordu. Adam kendisinin de şapka aldığını anlamasın diye poşeti saklar. Arkadaşı ile birlikte insanların enayilikleri ile alay ediyor gibi yapar. Eve gidince şapkayı masaya koyar ve enayiliğini seyrediyor gibi hisseder. Arkadaşı yarın nargile satacaktır. Eğer onunla karşılaşmasa durduk yere nargile alacağı için en azından bunu biliyor olmasına sevinir.

Temalar

Manipülasyon/Yozlaşma Manipülasyonla toplumun tüketime nasıl kolay bir şekilde yönlendirildiği görülmektedir. İnsanlar ihtiyaçlarına odaklanmadan algı ile kuyruğa girmeye başlamaktadırlar. İnsanların algı ile bu kadar kolay yönetilmesi, karaborsa ve fırsatçılık, ticaretin yozlaşmış olması eleştirilmektedir.

KAÇ DIŞLI

Öykü

Vapurdaki adam Hasan'ın o gün üzerinde bir ağırlık vardır. Vapur havası iyi gelir diye Yalova'ya giden vapura biner. Vapur denize açıldıkça gerçekten kendini hafif hissetmeye başlar. Az sonra bir adam gelir, kendini tanıtır. Abbas Tutuşur isimli bu adam bir takıntısı olduğunu söyler. Her gün beş on kişi ile iddiaya tutuşmazsa geceleri uyuyamıyordu. Kazanıp kazanmamak önemli değildir, illa iddiaya tutuşması gerekiyordu. Hasan'a onunla iddiaya girip girmeyeceğini sorar. Abbas çok kibar konuşan düzgün birine benziyordu. Hasan ondan rahatsız olmaz ama ona da bir ders vermek ister.

Hasan iddiayı kabul eder Abbas iddia olarak karşılarındaki kadının kaç dişi olduğunu tahmin etmeyi teklif eder. Hasan'ın üç hakkı olacaktır. Eğer bilirse ona bin lira verecektir. Kendisi de bir tahminde bulunacaktır. Abbas bilirse, Hasan ona elli lira verecektir. Hasan eğer kendi üç tahminden sonra bilemezse elli lira vereceğini, eğer Abbas'ta tahmininde başarılı olmazsa Hasan'a bin lira vermesi gerektiğini söyler. İddia başlar. Karşılarındaki kadın otuz, kırk yaş arası alımlı bir kadındır. Hasan tahmin için biraz çalışmak ister. Kendi dişlerini sayar. Abbas'a kaç dişi olduğunu ve yaşını sorar. Bu verilerden kadının diş sayısını tahmin etmeye çalışır ama bu veri yetersiz gelir. Geminin ucuna gider ve oradaki görevliye dişi ağrıyor gibi yapıp konu açar. Onun kaç dişi olduğunu ve yaşını öğrenmeye çalışır. Abbas bu arada gazete okuyordu. Hesaplamaları yapar ilk tahmini yirmi altıdır.

Hasan hesaplama yapmaya devam eder Diğer iki tahmin içinde çalışmaya devam eder. Hesap yapar bu sefer yirmi yedi diş çıkarır. Son hakkı kalmıştır. Bunun için kadının karşısına oturur ve esnemeye başlar. Bir süre sonra ondan etkilenen kadın da esner. O esnedikçe açılan ağzı ile dişlere odaklanır. Hasan sürekli esner ve kadının daha çok esnemesini sağlamaya çalışır. Bu arada birbirinden etkilenerek vapurdaki herkes esnemeye başlamıştır. Abbas'ta kitap okurken uyuyakalmıştır. Hasan kadının ağzına bakarak dolgularını, altın dişlerini hep görür. Üçüncü tahmini de yirmi beştir.

İddia sonucu Abbas yanlış olduğunu söyler. Hasan ona elli lira verir. Abbas'ın tahminine sıra gelir. O da yirmi sekiz diye tahminde bulunur. Sıra kadına sorup teyit etmeye gelmiştir. Hasan kendisinin sormayacağını söyler. Abbas gider kadına sorar. Kadın kaç dişi olduğunu Abbas'ın daha iyi bileceğini söyler. Daha sabah dişini çektikten sonra yirmi sekiz dişi kalmıştır. On beş yıllık dişçisidir. Abbas vapurdan çıkıp giderken Hasan onu durdurur. Kaç dişi olduğunu sorar. Sonra da ona yumruk atar ve dişlerini bir kez daha saymasını söyler. Abbas'ın bir iki dişi avucuna dökülmüştür. Hasan mahkemede bin lira tazminat ödeyerek kurtulur. Bir daha da kimsenin dişine karışmadığını söyler.

Temalar

Manipölasyon Abbas, Hasan'ı daha kazançlı olacağı konusunda manipüle ederek ikna etmektedir. Sonunda Hasan'ı kandırdığı anlaşılınca olay şiddetle sonuçlanmaktadır. Olay mahkeme süreci ve şiddetle çatışma ile sonuçlanmaktadır.

GÜBRE KRALI

Öykü

Amerika'daki milyoner amca Akli ermeye başladığında konuşulanlardan Amerika'da Hamdi isimli bir amcası olduğunu ve milyoner olduğunu duyuyordur. Ama onu hiç görmemiştir. Köyleri kırk dört kişidir. Hepsı birbiri ile akrabadır. Birbirine bağlıdır. Kimin başı sıkışsa, zora düşse ona yardım ediliyordur. Aralarında çıkar ilişkisi yoktur. Amerika'ya giden amcası gittiğinden beri ne arayıp ne sorduğu için bütün akrabalar ona küsmüşlerdir. Özellikle büyük amcası Mustafa Amca çok sinirlidir, onu kardeşlikten reddettiğini söylüyordur. Ondan para istemiyorlar ama en azından hallerini sormasını bekliyorlardır.

Hamdi Amca köye döner Bir gün Hamdi Amca Amerika'dan gelir. Onun babası ile yaşları yakın olduğundan ve birlikte büyüdüklerinden bir tek babası ona küslük yapmaz. Onu evinde ağırlar. Mustafa Amcası bu duruma çok sinirlenir.

Hamdi'nin bulduğu iş Babası, amcasına gerçekten zengin olup olmadığını sorar. Amcası gerçekten milyoner olduğunu söyler. Babası, nasıl olduğunu anlatmasını ister. İlk zamanlar çok zorluk çekmiştir. Yabancı dil, yabancı dil, yabancı insanlar onu zorlamıştır. Ama sonra işleri yolunda gitmiştir. Parasız kaldığı bir gün Ermeni olan biri ile tanışmıştır. Ermeni ona Amerika'da parasız kalınmayacağını söylemiş bir fikir vermiştir. Amerika da bok bile para eder demiştir. Denemesi bedava olduğundan Hamdi bir arkadaşından küçük bir çadır almış, parka kurmuş, içine girip Ermeni'nin dediğini yapmış ve çadırdan çıkıp kapısında beklemeye başlamıştır.

Birkaç kişi gelip içeride ne var diye sorduğunda, bok var diye cevaplamış ama ona inanmamışlardır. Giriş için on kuruş ücret belirlemiştir. Meraktan içeri girmiş, girmesi ile çıkması bir olmuştur. İçeri giren kişi dışarı çıkınca ona içeride ne olduğunu sormuşlardır. Kızgınlıkla "bok var" deyince insanlar daha da meraklanmıştır. Böyle böyle kuyruk çoğalmış, herkes merakına yenik düşmüştür. Akşam olduğunda iki yüz dolar kazanmıştır.

Hamdi'nin zenginlik hikayesi Ertesi gün çadırı büyümüş, yardımcılar tutup kapısına dikmiştir. Çadırın dört kapısı birden işliyordur. Babası kimse bir şey demesi mi diye merak eder. Amcası, Amerika'da müşteriyi kandırmadıktan ve vergisini verdikten sonra her şeyin serbest olduğunu söyler. Her yerde şube açmış, ileriki zamanlarda artık ofisten işleri yürütmüştür. Bu işin de patentini aldığından başka kimse bu fikri çalamamıştır. Her işin patenti alındığından başka yapacak iş bulamamıştır, ona bu kalmıştır. Babası, amcasına hala bu işi mi yaptığını sorar. Şu anda Amerika'nın suni gübre kralı olduğunu söyler. Oğlu Amerika'nın balık oltası kralıdır. Çıtçı kralının kızı ile evlenmiştir.

Milyoner olmak isteyenler Hamdi Amcası memlekete suni gübre satmaya gelmiş ama satamamıştır. On gün sonra giderken büyük amcası Mustafa ile barışmak ister. Ama "defolsun bok herif" diye tersler. Hamdi Amcası döndükten sonra köyden Amerika'ya gidip milyoner olmak isteyenler olur. Yapacakları işin patentini Hamdi aldığı için onlara Amerika'da yapacak iş kalmadığını mektuplarda yazmışlardır.

Temalar

Manipölasyon/Sömürü Hamdi'nin Amerika'da çadır ile para kazanma girişimi insanlardaki sürü psikolojisini ve manipölasyonla nasıl kolaylıkla yönlendirildiklerini göstermektedir. İnsanların merak duygusu sömürülerek kazanç sağlanmaktadır. Yazar çıkarları için toplumu manipüle edenlerle, kolay bir şekilde yönlendirilen, kandırılan insanları eleştirmektedir. Ayrıca zengin insanların her türlü işin patentini aldığı, köylü ve yoksullara yapılacak iş olarak bir tek absürt bir iş kaldığı ima edilmekte, düzen eleştirisi yapılmaktadır.

OPERATÖRLER KONGRESİ

Öykü

Operatörler kongresi Uluslararası operatör doktorlar kongresinin o yıl onuncu yılıdır. Çok fazla önem veriliyordur. Yirmi üç ülkenin en önemli operatörleri bildirilerini sunacaktır. Bu yüzden gazeteler bu habere yer vermek durumunda hissettiklerinden kongreyi takip ediyorlardır. Aslında manşetlerde her zaman bikinili, mayolu mankenlere, futbol maçlarına ya da ünlü güzel sanatçılara yer veriyorlardır.

Kongredeki bildiriler Kongrenin ilk günü açılış yapılır. İkinci günü genel konuşmalar olur. Üçüncü günü her ülkenin en başarılı operatörü çıkıp sunumunu yapar. Her sunum sonrası kongrenin en iyi, en üstün bildirisi olduğunu düşünüyorlar ama sonra bir sonraki bildiride şaşkınlıkla onu daha üstün görüyorlardır. Tüm bildiriler birbirinden üstün ve farklıdır. Operatörlerden birisi bir soyguncunun parmak izini değiştirmeyi başarmış ve onun yakalanmasını da engelleyerek epey para kazanmıştır. Diğer kendisini aldatan karısından intikam için yaşlı kaynanasını sarışın, genç bir mankene çevirecek estetik operasyonlar yapmıştır. Birisi ölen insanların organlarını bir delikanlıda kullanmıştır. Birisi savaşta başı kopan birini icadı olan macun ile sapasağlam yapıştırmıştır.

En önemli bildiri Artık gün bitmek üzeredir. Köşede sessizce bekleyen, bildiri sunmayan operatöre bildirisi olup olmadığı sorulur. O da bildirisi olduğunu ama dinlediklerinden sonra onunkinin küçük bir operasyon olduğunu, anlatmak istemediğini söyler. Israr edilir ve kürsüye çıkması sağlanır. Son operatör bademcik operasyonundan bahsedince herkes alay eder ve küçümser. Kendisi ile alay edilince doktor karşı çıkar ve operasyonun önemini anlatır. Bademciğini aldığı kişi gazetecidir. Henüz basın kanunu çıkmadığı için ağzını açamıyordu. Bademciğini almak için elini gazetecinin başka yerinden sokmak ve bademciği almak zorunda kalmıştır. Kongrenin en önemli bildirisinin bademcik operasyonu olduğuna oy birliği ile karar verilir.

Temalar

Baskı/İfade özgürlüğü Absürt anlatımın yer aldığı bu öyküde basın ve yayın özgürlüğü üzerindeki baskı eleştirilmektedir. Doktorların birbirinden daha üstün şekilde sıraladığı bildiriler oldukça gösterişli ve olağan dışıdır. Fakat diğerlerinin yanında sönük kaldığı düşünülen bademcik operasyonu basın kanunu çıkmadığı için ağzını açamayan bir gazeteci ile ilgilidir. Özgürlük üzerindeki baskıya dikkat çekilmektedir.

TEKME YUMRUK

Öykü

Müşteri şikayetleri Amerika Dünya'nın en zengin motor, makine sanayisine sahiptir. Tüm ülkelere Amerika'daki "International Hyster Corp" firmasından ürünler gidiyordu. Türkiye'ye de kamyon, traktör, radyo, tıraş makinası gibi akla gelen ne varsa bu firma ürün gönderiyordu. Fakat Türkiye'den diğer ülkelerin çok çok daha fazlası ürün şikâyeti oluyordu. Müşteri ürünü aldıktan kısa süre sonra ürünler bozuluyordu.

Firma olayı çözmeye çalışır Firma bu şikayetlerin fazlalığı sebebiyle Türkiye'ye gönderdiği ürünleri daha sağlam yapıyor, daha özen gösteriyor, ürün için daha fazla yedek parça veriyordu. Fakat bu da çare olmamıştır. Amerikan firması, rakip firmanın oyunu olarak düşünür. İçlerine casus sokar. Fakat gelen bilgilerde Türkiye'den onlara da çok fazla şikâyet gittiği öğrenilir.

Türkiye'ye giden heyet Şikâyet nedenlerinin incelenmesi, öğrenilmesi için Türkiye'ye yirmi kişilik teknik heyet gönderilir. Motorların tamiri içinde üç büyük seyyar atölye ayarlanır. Sondaj yapılacak geniş ovada çadırlarını kurarlar. Köyler oraya çok yakın değildir.

Köyde yaşananlar Ertesi gün bir heyet en yakınlarından bir köyle ziyaretlere başlar. Kendi firma markalarına bağlı bozuk olan ne varsa tamir edeceklerdir. Köylüler markayı anlamaz, en sonunda onlara traktör, biçer-döver, radyo, dikiş makinasından bozuk olan ne varsa getirmeleri söylenir. Birisi radyosunun bozuk olduğunu söyler ve alır gelir. Heyet gelen radyoyu inceler. Markası kazanmıştır, bir türlü okuyamaz. Radyo da hiç radyoda benzemiyordu. Ne olduğunu sorup radyo olduğunu köylüden öğrenirler. Önüne nazar boncuğu asılmıştır. Maşallah yazısı vardır. Radyonun içinden birtakım ipler, teller sarkıyordu. Radyonun üstüne çakı ile resimler çizilmiş, isimler yazılmıştır. Teknik heyet radyonun içinden çıkamazlar.

Köylünün çözümü Heyet, radyonun sahibi ile konuşunca radyonun birkaç hafta çalışıp bozulduğunu, o bölgede laçkalaşma olduğundan çivi sokup frekans yarını öyle yaptıklarını öğrenir. Köylü daha bir sürü şey anlatır. Radyoya kendince çözümler bulmuştur. Başka bir köylüde onun

radynosunun da böyle olduğunu, ama bir çaresini bulup yıllardır kullandığını söyler. Radyodan ses kesildikçe köylü bir iki kere hoyratça vuruyor radyo çalışıyordu. Heyet şaşkınlık içindedir.

İlginç çözümler Heyetin köylerde, kasabalarda gezileri boyunca otobüs, kamyon, traktör gibi araçlarla ilgili de böyle şaşkınlık verici anlar yaşarlar. Çalışsın diye arabaya tekme atanlar, çalışmayan traktörün makinasına balyozla vurup çalıştıran, bir türlü çalışmayan otobüsün kapağını açıp üzerine işeyen ve ısınmasını sağlayıp çalıştıran kişiler olmuştur.

Raporda yazılanlar Heyet başkanı akşam firmaya gönderilmek üzere raporunu yazar. Türklerin endüstri alanında onlardan çok daha önde ve ileride, kendi fabrikalarında çok gizli şekilde planı ve mekanizması onlar tarafından anlaşılamayan imalat yapmakta ve tüm dünyadan gizlemekte olduğunu belirtir. Tekme ile, işemeyle ve garip başka şekillerde bozuk ürünleri çalıştırdıklarını, teknik bir sırları olduğunu yazar. Oraya teknik bilgisi kuvvetli casuslar göndermesini önerir.

Temalar

Kültür/Algı ve Yanılsama Türk toplumunun teknik cihazlar konusunda kendi geliştirdiği pratik çözümler ironik bir öykü ile anlatılmaktadır. Yurt dışından gelen teknik heyet Türklerin herkesten daha ileri ve gizli bir endüstrileşme sırrının olduğunu söylerken aslında yazar Türklerin bu konudaki tavrına, kültürel farklılıkların nasıl yanlış anlaşılabilirliğine dikkat çekmektedir.

EMETLİ MEHMET

Öykü

Teftişe hazırlık Adam teğmendir. Birliğine katılmıştır. Katıldığıının ikinci ayında acemi teftişleri vardır. Birlik komutanı onları önceden uyarmıştır. Teftişe ordu komutanı gelirse ilk işinin erlerin isimlerini sormak, erlere de komutanlarının isimlerini sormak olduğunu söyler. Alayda herkes bunu bildiğinden tüm subaylar erlerin adını öğrenmeye çalışır. Erlerde baştan sonra tüm komutanlarının adını ve kendi künyeleri öğrenmeye çalışırlar.

Emetli Mehmet hakkında Birlikte Emet isimli bir köyden Mehmet isimli biri vardır. Çok uzun boylu, sevimli yüzlü biridir. Dağlarda çobanlık yapmaktan köye bile fazla inmemiş, köyden ise hiç çıkmamıştır. İlk kez askerlik için oralara gelmiştir. En fazla bin kelime ile konuşuyordur. Çok sevimli bir adamdır. Gözleri sıcacık gülüyordur. Çabuk öğrenmemekte ama bir öğrendi mi de kolay unutmamaktadır.

Mehmet'in ezberleme sorunu Emetli Mehmet bir türlü komutanlarının adını öğrenemiyordu. Teğmen onunla özel ilgilenmiş sırayla isimleri ezberletmeye çalışmıştır. Ama birinci ismi ezberlese ikinci isimde zorlanıyor, ilk ikisini ezberleyip üçüncü isme geçti mi ilk isimleri de karıştırıyordu. Sonra karşısında mahcup mahcup kalınca da teğmen kızamıyordu. Artık ertesi gün teftiş olacaktır. Mehmet hala isimleri ezberleyememiştir. Teğmen çok sinirlenir. Teftişte isimleri karıştırırsa tüm arkadaşlarının ve herkesin emeğinin boşa gideceğini söyler. Ne yaparsan yap diyerek oradan ayrılır.

Teftiş günü Ertesi gün teftiş zamanı gelir. Ordu komutanı gelir ve arabasından iner. Aksi gibi Emetli Mehmet'in önünde durur ve ona sırasıyla künyesini ve komutanların isimlerini sorar. Mehmet ateş parçası gibidir. Komutanın sorusu bitmeden isimleri hızla söylüyordu. Teğmen'in karşısında olduğu gibi değildir, hiç düşünmüyordu. Ordu komutanının hoşuna gider. Herkesin elini sıkır ve oradan ayrılır. Teğmen, Mehmet'e nasıl ezberlediğini sorar. Ezberlemediğini söyler. Bir tek tümen ve ordu komutanının adlarını ezberlemiş, diğerlerini atmıştır. O teğmen olduğundan onun karşısında yavaş yavaş karıştırıyordu. Paşanın karşısında çabuk çabuk karıştırmıştır.

Temalar

Kültür/Otorite Türk toplumundaki askeri kültürde otoritenin karşısında bireylerin zorlanabileceği anlatılmaktadır. Bireysel farklılıklar sistem içinde sorun yaratabilmektedir. Türk halkının pratik zekâsı ile olaylara yaklaşımının bu zorlukları nasıl aşabildiğine dikkat çekilmektedir.

YA KADIN OLSAYDIM

Öykü

Fabrikadaki iş Fabrikada kapıcı olarak işe girmiştir. Seksen lira alıyordu. O parayla kimse geçinemez durumdadır ama o idare edebiliyordu. Çok çalışkandır. Bu kadar iyi çalışmanın patron tarafından illaki bir gün fark edileceğini, emeğinin karşılığını alabileceğini düşünüyordu. Lise ikiden terktir. Acıklı sebeplerden bırakmak zorunda kalmıştır. İyi maaş alanların ondan üstün olmadığını biliyordu.

Görev alanı genişler Gece bekçisi iki yüz lira aylık alıyordu. Geceleri de işi ondan daha kolaydır. Gece bekçisi olabilmeyi umuyordu. Bir gün patron onu odasına çağırır. Çalışmasını över. Evli olup olmadığını sorar. Evli ve iki çocuklu olduğunu sanki suçmuş gibi söyler. Patron zor geçindiği, gece bekçisi olup aylığına ek olarak otuz lire verebileceğini söyler. Altı saat gündüzleri kapıda, sekiz saat de gece bekçilik yapacaktır. Gece bekçisi uykusu ağır olduğundan işten çıkarılır ve adam işi devralır.

Adamın iş yükü artar İşini titizlikle yapıyor, çok çalışıyordu. Patronun bunu fark edeceğini düşünüyordu. Fabrikanın kâtibi üç yüz lira alıyordu. Kâtip olsa çok iyi olacağını düşünüyordu. Bir gün patron onu yanına çağırır. Çalışmasını över. Geceleri boş durduğunu, fabrikanın yazı işlerini yapabileceğini, yaparsa maaşına ek altmış lira ilave edeceğini söyler. Adam kabul eder. Katip işten çıkarılır, onun işini de yapmaya başlar. Olaylar sürekli bu şekilde ilerler. Sırasıyla hesap işleri memurunun, ambar memurunun ve personel müdürünün işleri teklif edilir. Maaşına ek yapılır. Personel müdürü olduğunda kapıcılık işini bırakır. Eline iki yüz altmış lira geçiyordu. Fabrikanın idari kısmında sadece daktilocu kız ve kendisi kalmıştır.

Daktilocu kız ile dertleşme Bir gün onunla dertleşiyorlardır. Adam patronunu çok över. Daktilocu da ona katılır. Daktilocu kız fabrikaya temizlik görevlisi olarak girdiğini söyler. Sonra patronun çamaşırını yıkamak, evini temizlemek, sekreterliğini yapma görevlerini üstlenmiştir. En sonunda da patronun metresi de olmuştur. Şu an yüz on beş lira alıyordu. İlk başta kırk liraya işe girmiştir. Adam, daktilocu kıza çok çalıştığını ve maaşının az olduğunu söyler. Kız da ona çok çalıştığını, daha fazla maaş almak isteyip istemediğini sorar. Adam etrafına bakar. İşini alıp maaşını arttırabileceği bir tek daktilocu kalmıştır. Artık aylığının artmasını istemediğini, eğer kadın olsaydı patronun onu da işten çıkarıp kendisini daktilocu yapacağını söyler.

Temalar

Sömürü/Adaletsizlik İşçi sınıfının emeğinin değersizleştirilmesi, patronların hem erkek hem kadın çalışanlarını farklı şekillerde sömürmeleri eleştirilmektedir. Adam sürekli daha fazla para kazanmak için daha fazla iş yapıyordu. Fakat bunun karşılığında emeğinin karşılığını hiçbir zaman tam olarak alamamaktadır. Kadın çalışanın ise hem bedeni hem emeği sömürülmektedir. Sistemdeki adaletsizliğe dikkat çekilmektedir.

BELEDİYE BAŞKANI OLMUŞUM

Öykü

Rüyada başkanlık Adam aslında belediye başkanı olmaya niyeti olmadığını, memleket meselesi diyerek ikna edildiğini söyler. Kuru fasulye ve pilav yemiş, hoşaf içmiş ve uykuya dalmıştır. O an rüyada olduğunu anlamış ama yine de rüyada da olsa zorla belediye başkanı yaptırılmıştır.

Belediye başkanının hizmetleri Belediye başkanı olunca hizmet etmeye çalışmış ama her ne yapsa gazeteler eleştirdiğinden farklı bir duruma el atmaya, eleştirilere son vermeye çalışmıştır. Kanalizasyon yap denilince yapmış, onu yaparken yollar delik deşik deyince çalışmayı durdurup yolları tamir ettirmiştir. Meydan isteyince meydan yapmış ama bunu yaparken anıtları yıkıyor diye gazetelerde eleştirmişlerdir. Anıtları restore ederken konut sıkıntısına çare bulmadığı için muhalefet edilmiş ve bu durum böyle sürüp gitmiştir. Ne yapsa yaranamamıştır.

Gazetecilerle görüşme Gazeteciler acemi belediye başkanı olduğu için böyle olduğunu söyler. Onların her daim muhalefet için öyle yazdıklarını belirtir. Gazete satmak için muhalefet etmeye mecburdurlar. Onları boş verip işlerine bakması gerektiğini söyler. Gazetecilerin başkalarını eleştirmeye cesaret edemediğini, en yumuşak başlı belediye başkanı olduğundan başkalarına olan eleştirileri de onun üzerinden gönderme yapıyorlardır. Halk da bunu anlıyordu. Adam kan ter içinde uyanır. O günden sonra korkulu rüya görmemek için hep uyanık yattığını söyler.

Temalar

Otorite ve Baskı Toplum ve basın yayın dünyası üzerindeki otorite baskısı o kadar yoğundur ki rüyada belediye başkanı olan bir adamın bile işi çok zordur. Kimseyi eleştiremeyen, kimse hakkında yazıp görüş bildiremeyen basın muhalifliğini sürdürmek için belediye başkanının icraatları üzerinden gönderme yapmak zorunda kalıyordur. Bir çeşit sansürle muhalefet yapmaya alışmıştır. Otoritesinin yazarlar ve gazeteler üzerindeki baskısı bu ironik hikâye ile eleştirilmektedir.

İLK VE SON RADYO

Öykü

Adamın ilk radyosu Adam çocukluğunda tek radyonun havuzlu kahvede olduğunu söyler. Daha sonra onlar hariç tek tek her evde radyo olmuştur. Ama onun radyo alabilmesi için yirmi sekiz yaşına gelmesi gerekmiştir. Radyoya peşinat verip on taksit daha yaptırmıştır. Peşin fiyatı ile bile alamamıştır. Aldıktan sonra da eşe dosta sürekli bahane ile radyosunu anlatıyordur. Frekansından, lambalarından, görünüşünden, kullanım kolaylığından, ses kalitesinden bahsediyor, övüyordur.

Arkadaşın önerisi Bir gün bir arkadaşı evine gelir. Anten fişini toprak fişine, toprak fişini anten fişine taktığını söyler. Hemen bir tamirciye götürmesini yoksa radyosunun bu yanlışlık yüzünden bozulacağını belirtir. Adam panik yapar ve tamirciye gider. Durumu anlatır. Tamirci hemen gelmeseydi radyonun iki haftaya bozulacağını belirtir. Kırk beş lira verirse üç güne halledeceğini söyler.

Radyonun bozuluşu O günden sonra adamın radyosu bir türlü doğru dürüst çalışmaz. Tamirciden aldığı anda ses kendi kendine alçalıp yükselmeye başlamıştır. Bu sefer başka tamirciye götürmüştür. Böyle böyle bir sürü farklı tamirci dolaşır. Her seferinde radyoda başka bir sorunla karşılaşır ve tamircilere güveni kalmaz. Parası da bitmiştir. Her bir tamirci kendinden öncekini yeri yordur. Başka masraflar çıkarıyor ama radyo bir türlü doğru dürüst çalışmıyor aksine daha da kötü duruma geliyordu.

Adamın parası biter Adam arkadaşını dinleyip çalışan radyoyu tamirciye götürdüğü için pişmandır ama iş işten geçmiştir. En son götürdüğü tamirci ona yetmiş lira borç çıkarmıştır. Ama onu ödeyecek parası kalmamıştır. Ayrıca taksitleri de ödeyemediğinden radyoya haciz gelecektir. Radyoyu satıp tamircinin parasını ödemek ve haczi durdurmak, en az zararla kurtulmak ister. Tamirciye gidince tamirci radyonun içinin bomboş olduğunu, her tamircinin radyonun içinden çaktırmadan parçalar aldığını söyler. İçinde yalnız eski bir rezidans vardır tamirci onu bozmadan çıkardığı için yetmiş lira istiyordur. Radyonun beş para etmeyeceğini, evine artık sadece süs olarak koyabileceğini söyler. Adam içi bomboş kutuyu alır ve tamircinin kafasına geçirir. Bu suçtan dolayı üç ay cezaevinde yatar. O günden sonra da bir daha radyo almaz. O radyo onun ilk ve son radyosudur.

Temalar

Sömürü/Yozlaşma Radyosunu tamir ettirmek isteyen adamı her tamircinin kandırması, adamın çokça para kaybetmesi ve en sonunda radyonun kullanılamayacak hale gelmesi toplumdaki yozlaşmaya işaret etmektedir. Adam günün sonunda hem parasından hem malından hem zamanından kaybetmektedir. Emeği ve güven duygusu yüzünden maddi, manevi sömürülmektedir.

GÜZELLİK KRALİÇESİ

ÖYKÜ

Türkiye güzellik kraliçesinin fotoğrafları Beyoğlu'nda fotoğrafhanenin büyük vitrini önünde halk yığılmıştır. Türkiye güzellik kraliçesinin boy boy denizde, portre, mayolu, yatarken, evde fotoğrafları vardır. Kadınlar da erkekler kadar meraklıdır. Fotoğrafların önüne geçen ayrılmıyor, kalabalık bir an önce sıra onlara gelsin diye söyleniyordur.

İnsanların eleştirileri Fotoğrafa her bakan güzellik kraliçesi seçilen kızı eleştiriyordur. Çok çirkin olduğunu, yoldan geçen kızların bu kızdan güzel olduğunu, torpille seçilmiş olabileceğini söylüyorlardır. Şişman ve göğüslerinin sarkık olduğunu söylüyorlardır. Saçından ayaklarına kadar her yerini olumsuz şekilde ve acımasızca eleştiriyorlardır.

Yorumlardaki değişim İki hafta sonra fotoğrafhanenin vitrininin önü yine kalabalıktır. Yine o kız ve yine o fotoğraflar vardır. Ama bu kez bir not yazılıdır. "Avrupa Güzellik Kraliçesi seçilen güzelimiz"

yazılıdır. Vitrinin önüne gelen vitrinden ayrılamıyor, arkadaki insanlar sıranın onlara gelmesi için söyleniyordur. Bu kez kadını erkeği, kim varsa övgü dolu sözler söylüyorlardır. Çok güzel olduğundan, incecik belinden, dolgun göğüslerinden, zarafetinden, asla torpille böyle bir başarı kazanamayacağından, ülkeyi gururlandırdığından bahsediyorlardır. İki hafta söylenenlerin tam tersi sözler söylüyorlardır. İçlerinden birisi kızın güzellik kraliçesi olacağını tahmin ettiğini ve bildiğini söyler. Demokratların seçimi kazanacağını da bu sebeple öngördüğünü ve tutacağını ima eder.

Temalar

Algı Sürü psikolojisi ile toplumdaki bireylerin algısının çok kolay değiştiği görülmektedir. Güzellik kraliçesi Avrupa'daki yarışama katılmadan önce acımasızca herkes tarafından eleştirilir, olumsuz bakış açısı ile değerlendirilir. Fakat Avrupa'da birincilik elde edince herkesin algısı değişir ve olumlu yorumlar yapmaya başlar. Aynı fotoğrafların farklı etiketlerle bambaşka değerlendirilmesi eleştirilmektedir.

KONSERVE KUTUSU

Öykü

Geciken yemek Arkadaşı Kemal, eşi ve kardeşi onlara misafirlğe geldiği gün aksilik yemekleri yoktur. Annesi oğlanı bakkala göndermiş ve konserve almasını söylemiştir. Saat epey geç olmuştur. Resimden, romandan konuşmuşlardır. Laf bitmiştir. Şiir konusunu da açmıştır. Kemal'in sıkıldığı belli oluyordur. İçeriden sesler gelir. Kemal tamirat olduğunu zanneder. Adam kadınların yemeği bir türlü hazırlayamamasına sinirlenir.

Açılmayan konserve kutusu İçeri geçtiğinde gördüklerine şaşırır. Karısı konserveyi açmaya çalışırken bileğini kesmiştir. Kızı, karısının bileğini sarmaya çalışıyordur. Annesi ise bir yandan kutu açacağı ile konserve açmaya çalışıyor bir yandan gelininin tirbuşonla konserve açmaya çalışmasına söyleniyordur. O da açamaz. Kutuyu bir yana, açacağı bir yana fırlatır. Adam, oğluna söylenir. Konserveyi bakkala açtırmadan getirmemesi gerektiğini söyler. Ama bakkal biz açamıyoruz, geçen gün acillik olduk diye küfür etmiştir. Adam yine de oğlunu konserve kutusunu açması için bakkala gönderir.

Konserveyi açma denemeleri Kemal ne olduğunu sorar. Adam anlatır. Biz yemeğe kalmayacağız deseler de izin vermezler. Kemal'in karısı çocuğu boşuna gönderdiğini, bakkalların artık konserve açmadığını söyler. Geçen gün komşularının da başına gelmiştir. Tüm mahalle uğraşmış açamamışlardır. Oğlan konserveyi eciş bücüş getirir. Bakkal konserveyi açamamış, sinirden fırlatmıştır. O andan itibaren herkes bir fikir verir ve kendisinin konserveyi açacağını düşünür. Kemal çakısını kullanır ve dizinden yaranılır. Kardeşi Amerikan malı çakısı ile övünür ama o da açamaz. Adam, satır ile konserveyi açmaya karar verir. Artık bu kadar sıkı sıkıya kapatılmış bir konservein içinde önemli bir şey olduğunu, sadece dolma olmayacağını düşünüyordur. Ama kutu fırlar ve döner dolaşır adamın kafasına çarpar.

Çırağın yarattığı şaşkınlık Karısının aklına demirci komşusu gelir. Tam ona indirecekken komşusu sesleri duyup yukarı çıkmıştır. Kocas henüz gelmemiştir. Ama çırağın evde olduğunu, köyden yeni geldiğini, iş öğrenmek için hevesli akıllı bir oğlan olduğunu söyler. Çocuk on bir yaşındadır. Herkes onun yapacağını söylese de kadın denemesini söyler. Çocuk yukarı çıkar ve bir anda kolayca kapağı açar. Herkes şaşkınlık içindedir. Çocuk okuma yazmanızı yok mu diyerek kapağın üstünde nasıl açılacağına dair yazan yazıyı gösterir.

Temalar

Kültür/İhmal Toplumun, talimatları ve yazılı yönergeyi ihmal edip kendi zekalarına güvenmesi ve kendilerince farklı yöntemlerle konserve kutusunu açması türlü kazalara sebep olmaktadır. Yazar Türk halkının kültürel olarak kendi pratik yöntemlerine yönelip yazılı yönergeleri ikinci plana atması, hatta bu alışkanlığı kültürel bir refleks haline getirmesi eleştirilmektedir.

RAHATSIZ OLMA

Öykü

Heykeltıraş Hikmet Adam heykeltıraş Hikmet'i çok seviyordur. Ama bir kusuru vardır biraz fazla nazik bir adamdır. Kendisine ve başkalarına sürekli zatıalınız diye hitap ediyordur. Bu da adamın

tuhafına gidiyordur. Adam kibarlaşamıyor, Hikmet de kabalaşmıyordur. Hikmet'in saraydan gelme bir ailesi olduğunu öğrenince bu nezaketin sebebini anlar. Babasının babası Sultan Abdülaziz'in kayığının küreğinin çekenlerin başıdır. Adam nesilden nesile aynı hayat kaliteleri gibi insanların da küçüldüğünü, Hikmet'in ufak tefek bir adam olarak soyunun son fertlerinden olduğunu söyler.

Hikmet'in evine ziyaret Bir gün Hikmet'in evine gitmiştir. Ama gittiğine pişman olmuştur. Sürekli oturduğu yerde rahat mı diye sormuş, ona yer değiştirtip durmuş, arkasına minderler getirmiş, oda değiştirtmiştir. Rahatım dedikçe inanmıyor, rahatsız olduğunu düşünerek rahat ettirmeye çalışıyordur. Yemekte de aynı şekilde oturduğu yerde rahat mı, rüzgârdan rahatsız mı, yemek tuzlu mu, yemekleri beğendi mi sürekli sorgulamış, adamın olumlu cevaplarına rağmen bu soruları ve rahat ettirme çabalarını sürdürmüştür. Elbette kahve sırasında da buna benzer durumlar olmuştur. "Buyurun Allah aşkına, mersi, rahatsız oldunuz, olmadım vallahi, kusura bakmayın, estağfurullah, zatıaliniz, beyefendi" gibi sözlerle doğru dürüst iki laf konuşmadan evden ayrılmıştır.

Adamın sabrı taşar Dün akşam kapı çalmıştır. Hikmet Bey gelmiştir. Onu evinde rahat ettiremediğini düşündüğünü söyleyip mahcup olmuştur. Adam gayet güzel ağırlandığını, rahat ettiğini söylese de bir türlü ikna olmuyordur. Nezaketten öyle söylediğini düşünüyordur. Adam en sonunda dayanamaz ve "Rahatsız olmadık ulan" diye bağırmaya başlar. Hikmet hala, sizi rahatsız ettim ben gideyim diye sözler söylüyordur.

Temalar

Nezaket/Ölçü Aşırı nezaketin de kaba davranışlar kadar iletişimi ve ilişkileri zorladığına dikkat çekilmektedir. Hikmet'in aşırı düşünceli ve nazik davranışları, söylemleri aşırıya kaçtığında arkadaşında ters etki yapmıştır. İlişkilerde her davranışın ölçüsünün önemi vurgulanmaktadır.

SATIŞ MESELESİ

Öykü

Görüşme davetleri İdarehaneye telefon gelmiştir. Hasan Bey ile görüşmek istemiştir. Zatıaliniz, beyefendi gibi kelimeler kullanıyordur. Hasan'ın kendisi olduğunu söyler. Onunla Aylan Pastanesi'nde görüşmek istediğini belirtir. Ertesi gün buluşmaz üzere sözleşirler. Aynı gün bir de mektup alır. Çok önemli bir iş için görüşmek isteyen biri onu evine davet ediyordur.

Hasan hakkında Hasan, yazardır. Görünüşünün yazardan çok kasap çırağı gibi olduğunu söyler. Giyime çok önem vermiyordu. Kısa boyludur. Saçları da bir türlü hizaya girmiyordu. O gün çorapsız sandaletlerini giyer, keten pantolonu ve kısa kollu gömleği ile yola çıkar. Pastaneye giderken arkadaşını görür. Arkadaşı, Aylan Pastanesi'nde "Seçme Sanatlar" dergisinin sahibini görmüştür. Hasan'ı ona sormuş, yüz liraya onun için yazı yazar mı öğrenmek istemiştir.

Olumsuz imajın etkisi Hasan pastaneye gider. Etrafına bakınır. Adamı tanımiyordu ama masasında kitaplar olan, pipo içen birini görür. Seçme Sanatlar dergisinin sahibi olup olmadığını sorar. Adam onunla ters konuşur. Oranın bir çalışanı zanneder. Hasan hiç yazar tipi olmadığını biliyordu. Adama kendisini tanıttınca adamın yaşadığı hayal kırıklığını anlar. Adam onunla siz diye konuşurken tipine baktıkça sen diyordu. Şaşkınlığı devam ediyordu. Neredeyse Hasan olduğuna, o yazıları kendisinin yazdığına inandırmak için karşısında yazı yazacaktır. En sonunda anlaşılır. Adam haftada iki kere yazı istediğini, zamanında getirmesini ve imlaya dikkat etmesini söyler. Tam gidecekken Hasan para konuşmadıklarını belirtir. Beş lira olduğunu, yazdıktan sonra ödeme alacağını söyler. Hasan pazarlık yapmaya çalışsa da hemen vazgeçecek gibidir. Hasan parayı kabul etmek zorunda kalır.

Hasan'ın planı Hasan yaşadığı bu olayın acısını diğer görüşeceği kişiden çıkarmaya karar verir. Onun evine gitme teklifini reddeder. Çok meşgul olduğunu, randevu için uygun zamanı olmadığını belirtir. Adam, yeni bir gazete çıkardıklarını, mutlaka yazılarını görmek istediklerini söyler. Hasan sürekli teklifleri reddederek dolu olduğunu söyler ve kendini ağırdan satır. En sonunda yüz yirmi beş liraya anlaşılır. Yazılarını da evinden gelip alıracaklardır. Parayı da peşin istiyordu. Şimdi iki yere yazı yazıyordu. Birine beş liraya, birine yüz yirmi beş liraya ama o her yazısından altmış beş lira aldığını varsayıyordu.

Temalar

Algı/Emek ve Değer Yazar görünüşü çok kişi tarafından bilinmeyen ama yazıları ile ünlü biridir. Kılık kıyafetine çok önem vermemektedir. Onunla tanışanların yaşadığı hayal kırıklıklarından bahsetmektedir. Çünkü ünlü bir yazar olarak insanların kafasında çizilen bir imajı vardır ve insanlar beklenti içindedir. Bu durumla ilgili yayıncılarla yaşadığı durumlar mizahi bir dille hicvedilir. Toplumun dış görünüşe ve imaja verdiği önemin emeğinin değerini etkilemesi eleştirilmektedir.

BİR DELİ KAÇTI

Öykü

Kaçan Deli Eminönü'nden Karaköy'e gidiyordur. Köprü başına gelince kaçtı kaçtı sesleri duyar. Azılı bir deli polisin elinden kaçmıştır. Yanına bir adam yaklaşır "Sanki biz çok akıllıyız da deli kaçmış diye ortalığı telaşa veriyorlar" der. Adam söyleyecek bir şey bulamaz ve gülümser. Başka biri delinin üç kişiyi öldürdüğünü söyler.

Deli fıkraları anlatan adam Adamla konuşan ve sanki biz çok akıllıyız diyen kişi ile yürümeye başlarlar. Adama deli fıkraları anlatır. Adam çok eğlenir ve güler. Yolda ona bazı insanlar gösterir. Kaçan delinin onlar olabileceğini söyler. Kimisi kendi kendine bir gülüyor bir somurtuyordur. Kimisi kadını taciz ediyordur. Güpegündüz bir kadın araba ile kaçırılıyordu. Bir karı koca gürültü ile kavga ediyor ve koca karısına tokat atıyordu. Birileri memleketteki sorunlar kafayı takmış, karaborsacıları asmaktan bahsediyordu. Adam hepsini polisin aradığı deli sanarak polise bildirmelerini söyler.

Arkadaşı deli çıkar Serinkanlı olan arkadaşı adama fıkralar anlatmaya devam eder. Yollarını polis keser. Aradıkları deli yanındaki arkadaşıdır. Arkadaşı ona "Allahaismarladık" der. Adam da onun gitmek istediği yere gitmek ister ama gidemez.

Temalar

Yozlaşma/Algı Toplumdaki yozlaşma, bireylerin sorunlarının onlara olan olumsuz etkileri görülmektedir. Öyle ki azılı bir deliden normal sayılan bir bireyi ayırt etmek zordur. Toplumsal sorunlar öyle bir hale gelmiştir ki insanların davranışları ve toplumsal düzen artık normal değildir ama kanıksanmıştır. Akıllılık ve delilik arası sınır muğlaklaşmıştır. Deli olarak etiketlenmiş insanları normal insanlardan ayıran özellikler etiketler, algılar olarak gösterilmektedir.

BİR GÜNDE YEDİ AÇILIŞ

Öykü

Yoğun program Adam bir günde birçok törene, açılışa katılıyordu. Hiç zamanı yoktur. Sabah dokuzda tren garında Ankara'ya giden büyükleri uğurlamıştır. Daha sonra başka bir garda yabancı bir heyeti karşılar. Onlara güzel sözlerle bir karşılama yapar. Sonra uzaklardaki mantar fabrikasının açılışına gider. Gittiğinde hızla onu karşılayanların elini sıkar ve konuşma yapmak için kürsüye gider. Çünkü yetişmesi gereken bir sokak açılışı vardır. Konuşma yapar, kürsüden iner ve kurdeleyi keserek açılışı yapar. Sonra hızla aracına binip yeni açılan sokağa gider. Sokağa gittiğinde yine açılış yapmak zorundadır. Konuşma sırasında sokak yerine yanlışlıkla fabrika der ama yanındaki görevli onu uyarınca konuşmasını düzeltir.

Açılışlar, nutuklar devam eder Devamında Birleşmiş Milletler 'den gelen iki zatı kabul eder. Tıraş fabrikasının açılış törenine gider. Tarihi çeşme ile ilgili törene katılır. Kanalizasyon döşenen sokağın açılışı, Amerika'dan gelen on iki parmak bağırsağı hastalıkları mütehasssını karşılama ve onun adına verilen yemeğe katılma, en sonunda himayesinde verilen balonun açılış konuşmasını yapacaktır. Artık her bir konuşma ve nutukta bir sonraki töreni düşünüp konuşmaları karıştırıyordu.

Tüm konuşmalar birbirine karışır Himayesindeki baloya gittiğinde artık zihnen ve bedenen çok yorgundur. Davetlilere seslenmek için sahneye çıkar. Konuşmasında tüm gün katıldığı organizasyonlardan bahseder. Sürekli karıştırır. Kafası iyice dağılmıştır. Yanındaki görevli balo olduğunu hatırlatır. En sonunda doğru seslenişi yapar. Misafirler bunları espri olarak algılar ve kahkahalarla güler. Sabah ikiye karşı eve döner. Yorgundur ama uyuyamaz. O gün katılacağı organizasyonlarda yapacağı konuşmaları düşünür.

Temalar

Gösteriş/Karmaşa Aşırı yoğunluk, fazla görev sorumluluklar adamı mekanikleştirmiştir. Gittiği bütün törenlerde bedenlen orada olsa da zihni bir sonraki etkinliktedir. Gösterişe dayalı bir konuşma ve tören söz konusuyken anlamını yitirmektedir. Öyle ki adam hangi törende olduğunu, hangi konuşmayı yapacağını karıştırmaktadır. Gösterişe dayalı bürokratik düzen bireyi mekanikleştirmekte, karmaşaya sebep olmaktadır. Ayrıca adamın gittiği açılış ve etkinliklerde yaptığı konuşmalar demokrasiye, yönetime göndermeler yapmaktadır. Siyasi bir eleştiri niteliğindedir.

BEN KARIŞMAM

Öykü

Bağırın adam Adam “Polis yetişin, imdat” diye bağıyor, gelen geçenler ona bakıyor ama kalabalığı yarıp geçiyorlardır. Kimse aldırımıyordur. Adam bağırırmaya devam eder. Karşı kaldırımda polis görür. Ona karşıdaki handa bir adam öldürdüklerini söyler. Polis karışamayacağını, trafik polisi olduğunu, yerinden kımıldarsa trafiğin birbirine gireceğini söyler. Adam civarda bağırırmaya, polis aramaya devam eder. Birçok da polis bulur. Ama şansına hiçbir ikinci şube, cinayet masası değildir. Ya da bölgeleri başkadır. En sonunda tam doğru bölgeye bakan, ikinci şube cinayet masası polisi bulur ama o da izinlidir. Adam çaresiz hisseder.

Adama önerilen yöntem Birisi yanına yaklaşır kulağına fısıldar. Başından böyle bir şey geçtiğini söyler. Eğer polis arıyorsa meydana çıkıp “Bu ne rezalet?” diye bağırmasını söyler. Adam dediğini yapar. Etrafını çeviren kalabalık üstüne çullanır. Sivil polislerdir, onu karakola götürceklerdir. Düdükler ötmeye başlar. Düdükler ötüncü önce trafik polisi sonra belediye polisi, izinli polis, hırsızlık masası polisi, civarda kaç polis varsa koşup gelir. Adamı karakola kavganın olduğu hanın önünden götürüyorlardır. Yaralı yerde çırpınıyordur. Adam ona üzülür. Akrabası olup olmadığını sorarlar. Tanımadığını, insanlık için polis çağırırmaya çalıştığını söyler. Polis ise onu çekiştirir. Bir an önce karakola gitmeleri gerektiğini, daha geri dönüp yerleri kan yaptığı için cezai işlem başlatması gerektiğini söyler.

Temalar

Bürokrasi/Duyarsızlık Birine yardım etmek isteyen adam hiçbir resmi görevliye ulaşamaz ve kimse tarafından dikkate alınmaz. Adam kendisine yardım edecek polis bulamadığı gibi polisler tarafından haksız yere alıkonulmakta ve engellenmektedir. Sistem işlevini yerine getirmemekte, halkı mağdur etmektedir. Toplumsal duyarsızlık ve bürokratik düzenin engellemeleri eleştirilmektedir.

PAZAR EĞLENCESİ

Öykü

Arkadaş ziyareti Adamın arkadaşı Yalçın evleneli neredeyse bir yıl oluyordur. Ama tebrik için evine gitmemiştir. Maddi durumu iyi değildir, hediye alıp gitmek gerekmektedir. Parası olmadığından gidememiştir. Ama Yalçın’ın surat asmaya başladığını görünce bu pazar geliyorum demiştir. Ama yine küçük de olsa hediye alacak para bulamamıştır. Evde bir şeyler aramış ama hediye edecek hiçbir şey bulamamıştır. Mecbur elini kolunu sallayarak gitmiştir.

Yeni evli çiftin kavgası Eve gittiğinde karı kocanın sesi dışarıya kadar geliyordu. Karısı evlendiğinden beri evden çıkamadığını, çok bunaldığını, bari bir sinemaya götürmesini söylüyordu. Yalçın ise yol parasından, parasızlıktan şikâyet ediyor, imkan olmadığını anlatmaya çalışıyordu. Karısı ise sigara ve ayda iki kere içkiye para bulduğundan yakınıyordu.

Adamın dışarı çıkma teklifi Adam kavga daha fazla büyümesin diye kapıyı çalar. Karı koca bir şey yok gibi davranmaya çalışır ama suratlarından da hala biraz keyifsizlikleri belli oluyordu. Adam, Yalçın ve karısına pazar günü evde oturmamalarını, onları gezmeye götürmek istediğini söyler. Yalçın kulağına eğilir ve çok masraf olacağını, gerek olmadığını söyler. Adam ise paramız yok diye ölecek değiliz ya diye karşılık verir. Kadın zaten dünden razıdır dışarı çıkmaya.

Kiralık daire Yalçın ve karısı yol boyunca nereye gittiklerini öğrenmeye çalışır. Adam tahminleri reddeder. Sadece onu takip etmelerini söyler. Yürüye yürüye Şişli’ye gelince kiralık katları olan bir apartman dairesi görür. Onların evinin küçük olduğunu söyler ve kiralık daire bakmaya girmek için

onları yönlendirir. Yalçın ve karısı korkar, ihtiyaçları olmadığını, evin kirasını zor ödediklerini söyler. Adam kızar. Karışmamalarını, sadece onları takip etmelerini söyler.

Adam rol yapar Adam içeri girince kapıcı onlara daireyi göstermeye kalkar. Ev sahibinin aynı apartmanda oturduğunu öğrenir ve ona soracak soruları olduğunu belirterek evi onun göstermesinde ısrarcı olur. Adam sabahlık ile çıkar. Göbekli ve zengin olduğu belli bir adamdır. Konuşmadan önce öksürüyor, üstten konuşuyordur. Ama adamda aynı şekilde üstten konuşup, daha güçlü öksürük ile lafa giriyordur. Ev sahibi ondan etkilenir. Bu sırada Yalçın ve karısı korkudan küçüldükçe küçülür.

Diğerleri de oyuna katılır Adam, ev sahibine çok parası varmış rahatlığı ile konuşur ve özgüvenli imaj çizer. Ev sahibi evi gösterdiğinde artık yalçın ve karısı da oyuna ayak uydurur. Evi beğenmezler. Türlü bahanelerle evi eleştirirler. Bu bahaneler saçma bahanelerdir. Aslında ev çok büyük ve güzeldir. Ev sahibi bu tavır karşısında ilk zamanki özgüvenini kaybeder. Kirayı sorduklarında bin lira eder. Hepsini çok ucuz olduğunu, ucuz olduğu için tutacaklarını söylerler. Adam üç yıllık kirayı da peşin istiyordur.

Ev sahibinin evine gidilir Ayrıntıları konuşmak ve kontrat için onları evine davet eder. Adam çok rahattır. Likörler içilir. Ev sahibinin genç karısını kızı zanneder ve karısı olduğunu öğrenince yanağından makas alır ve iltifat eder. Adam kahve önerdiğinde reddeder. Henüz yemek yemediklerini söyler. Adam yemek ikram eder. Sonra da kahve. İş kontrata gelir. Evi yalçın ve karısı için tuttuğunu, onun evlatlığı olduğunu, kısır olduklarını söyler. En sonunda adam kontrata ikamet için tutulduğu kaydını alırken onu durdurur. Kerhane, randevu evi için tuttuğunu söyler. Adam bozulur. Bu sebeple kiraya vermeyeceğini söyler. Anlaşamayıp evden çıkarlar.

Gün eğlenceli biter Kapıcı çıkarlarken evi tutup tutmadıklarını sorar. Randevuevi yapacakları için kabul etmediğini söylerler. Namus meselesinden olduğunu tahmin ettiklerini belirtirler. Kapıcı öyle olmadığını, apartmanda onun işlettiği bir randevu evi olduğunu, rakip istemediğinden reddettiğini söyler. Yalçın ve karısı kasıkları ağrıyana kadar gülerek eve dönerler. Komedi tiyatrosundan daha da fazla eğlendiklerini belirtirler. Şimdi Yalçın ve karısı pazar günleri canları sıkıldı mı kiralık daire bakmaya çıkıyorlarmış. Arkadaşlarını da topluyorlardır. Kalabalık daha eğlenceli oluyordur.

Temalar

Yoksulluk/Eşitsizlik Geçim sıkıntısı ve yoksulluk hem arkadaşlık hem evlilik ilişkilerini olumsuz etkilemektedir. Evlenen arkadaşını parasızlık yüzünden bir türlü ziyaret edememesi arkadaşının alınmasına sebep olmuştur. Yeni evlenen karı kocanın da ekonomik sorunlardan eğlenceye vakit ayıramaması, evden dışarı çıkamaması sıkışmışlığa neden olmuştur. Bu öyküde maddi imkansızlıklar içindeki insanların eğlenmek için bulduğu mizahi çözümler yer almaktadır. Toplumdaki ekonomik eşitsizliğe dikkat çekilmektedir.

Algı Adamın, ev sahibine karşı zengin bir imaj çizmesi, hep birlikte yaptıkları rol farklı bir tavırla ağırlanmalarına imkân tanımaktadır. Normalde ev sahibi kiracıları son aşamaya kadar dikkate almamakta ama yürütülen algı ile onlarla yakından ilgilenip evinde ağırlamaktadır. Manipülasyon ve algının insanlara olan tavrı etkilemesi ironik şekilde eleştirilmektedir.

BİR MEMURUN MASASI

Öykü

Adam emekli olur Adam yirmi beş senelik devlet memurudur. Artık emekli olma vakti gelmiştir. Memuriyet hayatı boyunca hiç yükselememiş, emektar masası da yıllarca ona eşlik etmiştir. Onun kahrını çektiğini düşünüyor. Adam, masası ile ayrı bir duygusal bağ kurmuştur. Ayrılırken en çok ondan ayrıldığını üzülmemektedir.

Ticaret yapma kararı Emekli olduktan sonra sandığının aksine sabah erken kalkıp işe gitmeye alıştığından sıkılmıştır. O gün yapacak da hiçbir şey bulamamıştır. Ticaret yapmaya karar verir. Karısının biriktirdiği iki bin lirayı alır. Doğuya gidip ucuza yağ alıp, şehirde karla satacaktır. Trene bilet alır. Fakat savaş sonrası yakıt sorunundan dolayı tren seferleri azalmıştır. Adamın birinci mevkiine alacak kadar parası yoktur. Üçüncü mevkiden almayı gururuna yediremez. Kaç yıllık devlet memurudur. İkinci mevkiden alır. Ama sefer sayısı az olduğundan ikinci mevki tıklım tıklımdır. Kendine yer bulamamıştır.

Trendeki müfettiş Koridorda gezerken birinci mevkiden kibar bir zat onu yanına davet eder. Sohbet ederler. Bilet kontrolü yapan adam gelince kendini yüksek bir müfettişlik ünvanıyla takdim edince birinci mevkide seyahat hakkı kazanmış olur. Adamla uzun uzun sohbet ederler. Adam yirmi beş yıl memuriyetinin artmadığını, ikramiye almadan emekli olduğunu duyunca köpürür. Ona yardım edeceğini söyleyip adamın adresini not defterini yazar. Müfettişin, genel ahlak konusunda, gençlerin ve kadınların durumu ve hatta her mesele hakkında çok keskin kararları vardır. Adam hayran olur. Her soruna basit ve tek formüllü çareler bulmuştur. İdam ettirildiklerinde hırsızlık dolandırıcılık, rüşvet ne varsa kesileceğini düşünüyordur.

Adam cüzdanını çaldırır Epey konuşurlar, vakit geç olur. Yemek vakti gelir. Adam evden yolluk hazırlamıştır ama müfettişin yanında onları çıkarmaya utanır. Müfettiş onu restorana davet eder. o istemez ama zorlama olunca kabule der. Epey yer içerler. Vakıt geç olur. Müfettiş hesabı ödemeye yeltenmeyince adam cüzdanını çıkarır ve ödemeye kalkar. Müfettiş izin vermez ve cüzdanı cebine sokturur. Yerlerine dönerler ve uyurlar. Sabah olduğunda adam müfettişi bulamaz. İndiğini düşünür. Trenden iner ve bir bakar ki cüzdanı yerinde yoktur. Geri dönecek parası bile yoktur. Polise gider, şikâyetle bulunur. Şikayetçi olduğu, şüphelendiği kimse yoktur. Polis yanında kim olduğunu öğrenir. Adam eve telgraf çeker, para ister. O zamana kadar tahkikat yapılır. Yanında kendini tanıtan kişinin dolandırıcı olduğu anlaşılır. Yakalanmıştır ama paralar bulunamamıştır.

Eski masaya kavuşma Adam ticaret işi olmayınca eski dairesine gidip çalışmak istediğini söylerler. Onun yerine genç bir memur işe başlamıştır. Onun masasını da çok eskimiş diye bodruma indirmiştir. Bodrumdan emektar masasını alır. Yeniden işe başlamasına izin vermişlerdir.

Temalar

Algı ve İmaj Öyküde insanların unvanlara karşı duyduğu saygının algılarını yönettiği görülmektedir. Dolandırıcı olan adam konuşması, kendini farklı tanıtmaya ve çizdiği imaj ile bilet kontrolü yapan adamı da memur emekli adamı da etkilemiştir. İnsanlar gerçek kimlikten çok imaja ve unvana önem vermektedir.

HEMŞERİLER MAÇTA

Öykü

İşe geç kalma sorunu Adam sürekli işe geç kaldığı içim patronla çekişiyordur. Trafik ve toplu taşıma yüzünden o zamanda arabası olamayan herkesin işe geciktiğini söyler. Ertesi gün artık o gün işe geç kalmamayı hedefler. Erkenden evden çıkar. Planı toplu taşıma kullanmadan, yürüyerek işe gitmektir. Böylece itilip kakılmayacak, ezilme tehlikesi geçirmeyecek ve trafikten etkilenmeyecektir.

Yanlışlıkla girilen maç Biraz yürüdükten sonra kalabalıkla karşılaşır. Onlarında işe gitmek için yürümeye karar verdiğini zanneder. Kalabalıktan birisine sorar. Kahve sırası olduğunu söyler. Adam kahve bolken misafirlikte zorla içiyordur. Ne zaman ithal edilemez olmuş canı sürekli kahve çeker olmuştur. Hemen sıraya girer. Sıra sıkışık şekilde, itiş kakışla ilerler. Sıra ona geldiğinde kandırıldığını anlar. Maç bileti satılıyordur. Almadan sıradan çıkmak istese de çıkamaz, arkadaşiler de söylenir. Bileti alıp maça girmeden çıkmayı düşünür ama kalabalıkla sürüklenir, maça girmek zorunda kalır.

Maça gelenlerle konuşmalar Adam maça girerken epey hırpalanmıştır. Maça bakarken insanların oraya neden geldiğini anlamaya çalışır. Kimisi maçla ilgisi olmadığını, takip ettiği bir topçuyu izlemek için, zevk için geldiğini söyler. Kadının birisi sular kesik olduğundan çocuğu ile bidonları alıp, kapı önündekileri dağıtmak için su sıcak itfaiyeciler sayesinde bidonları dolduracaklardır. Yaşlı adamın biri genç kızı ve oğlu ile baş edemiyor, gücü de yetmiyordu. Tüm ailesini alıp maça getiriyor, içeri girerken ezilip, itilip kakılıyorlar, polisten cop yiyorlardır. Oğlu da taşkınlık çıkarıp dayak yiyordur. Çıkışta da toplu taşımada hiçbir şeye halleri kalmıyordu. Kendisi de birkaç darbe alsa da değdiğini söyler. Konuştuğu diğer kişi sövmek istediği biri olduğunda maçta ceza olmadığını, istediği kişiyi düşünüp küfür ettiğini belirtir.

Patronla maç muhabbeti Adam çıkışta yine darbe alır. Zar zor işe gider. Gittiğinde patronunun da ondan biraz önce geldiğini öğrenir. O da maça gitmiştir, aldığı darbe yüzünden yaralanmıştır. Özel arabası olduğu için ondan önce gelmiştir. Patronu onu görmek ister. Eşe geç geldiği için tam onu azarlamaya başlar ki adam maçtan bahseder. Patron hemen yumuşar ve maç muhabbeti yapmaya başlar. İkisine kahve söyler. O günden sonra patronun en sevdiği adam o olmuştur. Çünkü onun tuttuğu takımı tutar gibi görünüyordur.

Temalar

Toplumsal ve Ekonomik problemler Absürt ve ironik öğelerin yer aldığı öyküde toplumsal sorunlara dikkat çekilmektedir. Şehrin trafik sorunu, su kesintileri, otoritenin baskı ve şiddeti, ifade özgürlüğü, ekonomik sıkıntılar gibi sorunlar bireylerin yaşamını zorlaştırmaktadır. Futbol maçına giden bireylerin her birinin karşı karşıya kaldığı toplumsal ve ailesel sorunlardan uzaklaşmak için maça yöneldiği anlaşılmaktadır. Futbol yalnızca bir eğlence alanı değildir. Bu doğrultuda toplumsal ve ekonomik sorunlar eleştirilmektedir.